ONSALABLADET

Årgång 20 Nummer 1, 2017. Utgiven av Onsala hembygdsgille.

I år är det 170 år sedan Iserråsskolan startade. 1847-2017.
Skolkort från ca 1906. Klasserna 5-6 med elever födda 1894-1898. Lärare var fru A. Agrell

Innehåll

- **Onsalaboken**
- **Iserråsskolan 170 år**
- **Arkeologiska fynd runt Apelröd**
- **Rymdobservatoriet**
- **Frågetävling**
- **Bilder från aktiviteter på Apelröd**

Iserråsskolan 2015.

Ordföranden har ordet

Då var det dags att göra bokslut för 2016. Ett stort tack till alla förtroendevalda, funktionärer och medlemmar som gjort även detta år till ett rekordår. Cirka 4500 personer har besökt våra aktiviteter på Apelröd. Utöver det har vi haft öppet hus i Vagnsmuseet och Knaparydsstugan i samband med Onsala dagen, nationaldagsfirandet och Hembygdsgårdens dag.

Glädjande är också att så många nya besökare hittat till oss på våra stora återkommande arrangemang såsom valborgsmässofirandet, midsommarfirandet, Apelrödsdagen samt julmarknaden.

Verksamhetsåret 2017 inleds med att Onsala hembygdsgille är värd för frågesporttävlingen mellan gillena i Norra Halland den 24 februari klockan 19.00 i församlingshemmet i Onsala.

Samma helg söndagen den 26 februari kl 16.00 har vi årsmöte på Apelröd. Vi bjuder på kaffe och smörgås inne i boningshuset efter mötet. Du är varmt välkommen!

Nordhallands Hembygdsförening firar i år 100 år. Med anledning av jubileet kommer det att vara en utställning på Hembygdsmuseet i Kungsbacka där alla gillena kommer med sitt material. Onsala hembygdsgille kommer att ställa ut i första omgången med invigning den 2 februari kl. 11.00. Det kommer också att hållas festligheter i Badhusparken i Kungsbacka den 20 maj.

Den vackra naturen kring Apelröd har biolog Morgan Johansson tidigare skrivit om i Onsalabladet. På Kristi himmelsfärdsdagen den 25 maj kommer han att leda en vandring i naturen med start vid Apelröd.

Vår vision med vår vackra närmiljö är att märka ut och anlägga några fasta leder och skådeplatser så att flera skall kunna komma ut i naturen. Vi välkomnar förslag och idéer.

Gunnar Carlsson

När fick Onsala sin första gymnastiksal?

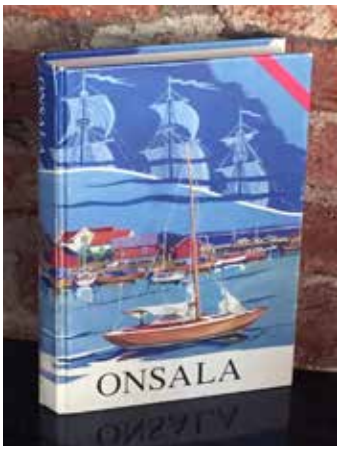

I Onsalaboken hittar du svaret på detta samt mycket annat intressant om vår hembygd.

Onsalabokens innehåll:

- Jordbruk
- Sjöfart
- Skolor

- Sockenliv
- Handel
- Befolkningsförändringar

- Det kommunala livet
- Onsalas hembygdsdräkt
- Gårdar och stugor

- Nidingen
- Det nya Onsala

Pris 150 kr.
Vill du köpa en bok? Kontakta Gunnar Carlsson 0705-795706

Onsala hembygdsgille är en del av Nordhallands Hembygdsförening
www.hembygd.se/onsala-hembygdsgille

ANSVARIG UTGIVARE:
Gunnar Carlsson
0705-795706
underliden@telia.com

REDAKTION:
Marjut Börjesson
marjutborjesson@hotmail.com
Agneta Linger
maneta.linger@gmail.com
Kajsa Jureus
kajsa.jureus@telia.com

Vill du skriva en artikel i Onsalabladet?
Hör av dig till någon i redaktionen.

Onsalabladet utkommer 2 ggr per år.

Iseråsskolan 170 år

Onsalas första fasta folkskola stod klar i september 1847 i Mariedal. Det var Iseråsskolan som i år firar 170 år som skola. Folkskolan hade ca 50 barn som gick där i fyra år. Eleverna var tvungna att kunna läsa och skriva innan de fick börja. Att läsa och skriva fick barnen lära sig antingen hemma eller i de roteskolor/småskolor som fanns i socknen. Detta gjorde att förkunskaperna var väldigt varierande.

Till vänster i bild den första fasta skolan i Onsala som byggdes 1847.

För att komma vidare till folkskolan var eleverna tvungna att göra prov. Detta kom att regleras genom en kunglig kungörelse 1869, som föreskrev prov i alla småskolans ämnen, innan man fick flytta vidare till folkskolan.

En skoldag började med psalmsång, morgonbön och sedan läxförhör. Luthers Lilla katekes skulle kunna rabblas utantill.

Ämnen på schemat var naturlära, geografi, historia, räkning, läsning och välskrivning. Men även ordning och disciplin, som att passa tider, göra sina läxor och vara tyst när andra talade, ingick som ett läroämne.

Senare runt 1900-talet tillkom även teckning, gymnastik, trädgårdsskötsel och slöjd. Kristendom och biblisk historia var speciella ämnen och man skulle kunna allt utantill.

Mat fick man ta med sig för att äta utomhus eller i klassrummet.

Så här kan ett klassrum ha sett ut i början på 1900-talet.
Klassrummet finns utställt hos Hembygdsföreningen i Kungsbacka.

Namn på skolklass - framsida

Övre raden fr.v.
1. Erik Andersson, Liden 1-Tofterna
2. Rikard Svensson, Bränna 1
3. Fritiof Wallin, Staregården
4. Karl Andersson, Lindfjäll 2
5. Gustav Jacobsson, Viken 2-Storsagården
6. John Sjöstrand, Iserås 4
7. Edvard Börjesson, Vickans gård
8. Harald Johansson, Lyngås 3-Porsen
9. Hugo Petersson, Bränna 2-Anneberg

Andra raden fr.v.
1. Birger Andersson, Stänkelsås
2. Ivar Nilsson, Lyngås 4
3. Erik Olsson, Furuhäll nära Rydet
4. John Willqvist, Bränna 3-Dalhem
5. Vilhelm Nilsson, Allekulla
6. Fritiof Wallin, Jacobsberg nära Råö 1
7. Viktor Sjöstrand, Iserås 4
8. Albert Larsson, Mossen 2
9. John Hansson, Finnagården
10. Karl Wickman, Hunsås
11. Adrian Larsson, Lyngås 4 sen Draget
12. Josef Bäckman, Sunnerlund

Tredje raden fr.v.
1. Jenny Lindberg, Finnagården vid Klockhögen
2. Viola Andersson, Gröna Ma
3. Sofia Pettersson, Prässe-Beatatorpet
4. Alida Börjesson, Gröna Ma
5. Hulda Johansson, Köpstaden 3-Stycket
6. Annie Svensson, Buerås-Gransås
7. Elsa Palmborg, Rydet-Furuhäll
8. Hulda Andersson, Bränna 1
9. Anna Andersson, Sävedalen
10.
11. Emelia Svensson, Lyngås 3

Fjärde raden fr.v.
1. Ada Johansson, Underliden
2. Anna Karlsson, Prästgårdens gård
3. Agda Kristensson, Rydet-Furuhäll
4. Lilly Pettersson, Gottskär
5. Signe Eriksson, Porsegården-Barkholmen
6. Sissie Börjeson, Björmannehög
7. Irma Olsson, Rydet-Furuhäll
8. Hildur Nilsson, Alundsberget
9. Berta Andersson, Tollagården
10. Hulda Wickman, Oscarshöjd
11. Hilda Svensson, Bränna 2

Nedre raden fr.v.
1. Karl Anton Johansson, Viken 1
2. Gunnar Börjeson, Björmannehög
3. Herbert -"- , -"-
4. Einar Bartholdsson, Lindfjäll 1
5. Walfrid Zackrisson, Hunsås-Hegnet
6. Hugo Olsson, Ranagården
7. Artur Strandberg, Ögården

Arkeologiska fynd runt Apelröd

Fornminnena runt hembygdsgården Apelröd är många. De flesta ligger utmed Norrelundsvägen, som i sin tur ligger på en moränrygg omgärdad av omväxlande hag,- betes- och åkermark. Vägen går från Apelröd förbi Staregården till Onsala kyrka.

Ända sedan isen försvann för cirka 11000 år sedan har moränryggen trots olika havsnivåer legat ovan vatten. Kanske gick de första människorna just här, när de kom söderifrån över Fjärås Bräcka mot Kungsbacka vidare mot Vallda, för att sedan kanske bosätta sig vid Onsala kyrka.

Bevis på att man har färdats här under lång period är alla gravar som ligger på båda sidorna av vägen. Gravarna består av tre gravfält och flera ensamgravar i form av högar, stensättningar och en domarring.

Vid Onsala kyrka, Klockhögen och Ekhögen finns bevis på tidiga bosätttningar genom gravar från brons- och järnåldern i form av bland annat en domarring och resta stenar.

Vid korsningen Mariedalsvägen och Alfons väg gjordes det på 1920-talet en utgrävning av ett järnåldersgravfält, som är mycket väl dokumenterat.

När Båt-och Sjöfartmuseet i Onsala skulle byggas hittades rester av ett långhus, kokgropar och flinta som visade på att man levt här i många tidsåldrar.

Text: Agneta Linger och Stig Karsegård.
Bilder från Stig Karsegårds bild- och vykortsamling.

Gunnar Carlsson berättar om en domarring under en sockenvandring.

Norrelundsvägen är en mycket gammal väg som kantas av flera fornminnen.

Stensättning i form av en domarring vid Norrelundsvägen. Foto från 30-talet.

Utgrävningen av ett järnåldersgravfält vid Ekhögen.

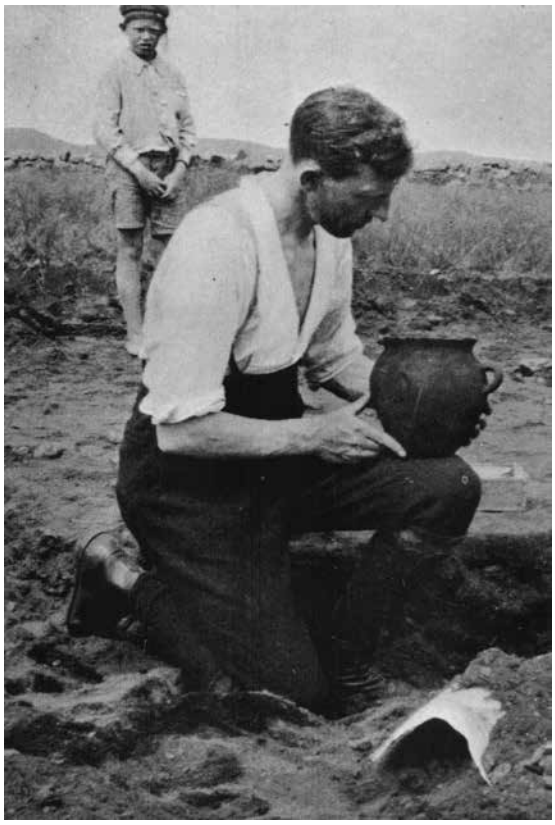

Elof Lindälv vid utgrävningen av järnålders-gravfältet vid Ekhögen.

Utgrävningen vid Båt-och Sjöfartmuseet i Onsala.

Onsala rymdobservatorium

Professor Olof Rydbeck.

Radomen vid Onsala rymdobservatorium.

Råöobservatoriet med sin runda radom, den tredje generationens radioteleskop som byggdes 1976, är inte bara ett landmärke i Onsala utan också en betydelsefull del av ett internationellt forskningssamarbete. Det sfäriska skyddshöljet består av sammanfogade trianglar som alla är olika för att förhindra störande resonanser.

De första radarstationerna inköptes från Norge efter andra världskriget av Olof Rydbeck. De hade tillhört den tyska krigsmakten. Olof Rydbeck, som var professor i radioteknik vid Chalmers, lät frakta dem till Råö på Onsala och riktade antennerna mot stjärnhimlen för att fånga upp elektromagnetiska signaler från avlägsna himlakroppar. Så började den radioastronomiska forskning som gjort Onsala Space Observatory känt bland radioastronomer i hela världen.

Onsala rymdobservatorium har sedan slutet av 1960-talet deltagit i gemensamma interferometriexperiment med radioteleskop i andra länder för att uppnå en bättre upplösningsförmåga än vad de enskilda teleskopen kan åstadkomma var för sig.

Observatoriets tillkomst och uppbyggnad är resultatet av Olof Rydbecks personliga insatser och outtröttliga pionjärarbete. Hans lysande teoretiska kunskaper och enastående förmåga till konstruktiva tillämpningar utgör grunden för de vetenskapliga framgångarna.

Efter examen vid Tekniska högskolan i Stockholm blev Olof Rydbeck 1940 doktor i vetenskap vid Harvard University i USA. 1945 utsågs han till professor i radioteknik vid Chalmers i Göteborg och därefter i elektronik (1948-63) och teoretisk elektronfysik (1963-79). Han grundade det geofysiska institutet i Kiruna 1947 och samma år blev han ledamot av Svenska vetenskapsakademien.

Olof Rydbeck hade en lång lista av amerikanska gästprofessurer och var ledamot i lärda sällskap på bland annat Harvard University (Sigma). Han var även ledamot av flera utländska vetenskapssamfund i USA och Tyskland liksom hedersdoktor vid University of Massachusetts och tekniska högskolan i Trondheim. 1979 förärades han Chalmersmedaljen.

Förutom en strid ström av vetenskapliga skrifter gav han ut flera böcker som t.ex.: den självbiografiska *”50 år som rymdforskare och ingenjörsutbildare - från skånska horisonter till fjärran galaxer”* (1991).

Ända till sin död, vid 88 års ålder 1999, deltog professor Olof Rydbeck i seminarieverksamheten i laboratoriet i Onsala.

Källor: CTHs hemsida, DN-TT
Porträttfoto:
American Astronomical Society
Textsammanställning samt Foto på radomen: Marjut Börjesson

”Frågetävling”

Hembygdsföreningens frågetävling omfattar 3 tävlingar under hösten 2016 och 3 tävlingar under våren 2017. Söndagen den 29/1 var Kungsbacka arrangör och tävlingen hölls i Tölö bygdegård.

Fredagen den 24/2 är det vår tur då Onsalagillet anordnar frågetävling i Onsala församlingshem kl. 19.00.

Välkommen som volontär!

Du kan t.ex. hjälpa till med att göra smörgåsar, sälja lotter, städa eller vara funktionär vid de olika gillesborden. Hör av dig till Gunnar Carlsson 0705-795706

Söndagen den 26/3 är det dags för Gällinge-Idala att hålla i tömmarna.

Ställningen i skrivande stund är den att Förlanda leder med 29 poäng. Fjärås ligger på andra plats med 28 poäng och Kungsbacka och Släp på delad tredje plats med 26 poäng. Därefter kommer Onsala, Vallda och Älvsåker med vardera 24 poäng.

Vi önskar de tävlande lycka till !

Efterlysning!

Redaktionen frågar Onsalabladets läsare: *Vad är detta?* Hör gärna av dig till red. om du vet!

Apelrödsdag och julmarknad 2016

På Apelrödsdagen 2016 fanns det aktiviteter för både vuxna och barn samt ett 20-tal försäljare med diverse ting.

Foton: Mats Linger

Julmarknaden på Apelröd 2016 bjöd på strålande väder och cirka 1000 besökare.

Kan du räkna talen från förr i tiden?

LEKFULLT för barn och vuxna

Hos bonden och hans kreatur

Bonden har åkrar och ängar. Han plöjer, sår och skördar. I stall och ladugård har han hästar, kor, grisar, får och höns. På en sådan lantgård är mycket att bestyra och hålla räkning på.

1. Bonden Åkerlund hade 21 kor, 4 hästar, 3 kalvar, 9 grisar och 12 får. Hur många kreatur hade han tillsammans?
2. Till julen slaktade han 2 grisar och 3 får samt sålde 4 kor och 1 häst. Hur många kreatur hade han sedan kvar?
3. Stjärna mjölkar 18 liter om dagen. Hur mycket mjölkar hon på 4 dagar?
4. För mjölken får mor 25 öre pr liter. Hur många liter behöver mor sälja för att få a) 1 krona och 25 öre, b) 2 kronor?
5. I hönshuset fanns 36 höns. Av dessa värpte endast 24. Hur många var det, som inte värpte?

Program vår och sommar 2017

Fredag 24 februari 2017
Frågetävling
Plats: Onsala församlingshem
Kl 19.00
Pris: 60 kr inklusive smörgås, kaffe och kaka

Söndag 26 februari 2017
Årsmöte med kaffe och smörgås
Kl 16.00
Plats: Hembygdsgården Apelröd

Lördag 22 april 2017
Vårstädning på Apelröd
Vi bjuder på kaffe och varm korv.
Kl. 10.00 – 13.00

Söndag 30 april 2017
Valborgsmässofirande
Plats: Hembygdsgården Apelröd
Kl 18:45 FrazzJazz - serveringen (kaffe/korv och bröd)
Ponnyridning
Kl 19:45 tal
Kl 20.15 tänds elden

Torsdag 25 maj 2017, Kristi himmelsfärdsdag
Sockenvandring
Naturen – växter och fåglar runt Apelröd. Guide Morgan Johansson
Samling vid hembygdsgården Apelröd kl.11.00
Pris 60 kr inklusive kaffe med dopp.

Tisdag 6 juni 2017
Nationaldagsfirande
Kl 13:30 öppnar Vagnsmuseet och Knaparydsstugan.
Kaffeservering och korvgrillning.
Kl 14.00 Visning av Onsala Kyrka
Kl 14:45 Samling till flaggparaden vid Ekhagas parkering
KL 15.00 Flaggan hissas och programmet startar med sång, musik och uppträdande
Plats: Onsala församlingshem

Fredag 23 juni 2017
Midsommarfirande
Kl 14.00 – 16.00
Dans kring stången, servering och ponnyridning
Plats: Hembygdsgården Apelröd

Söndag 6 augusti 2017
Hembygdsgårdens dag
Kl 13.00 – 15.00
Plats: Hembygdsgården Apelröd

Lördag 2 september 2017
Apelrödsdagen
Kl 11.00 – 15.00
Utställare, servering, ponnyridning mm
Plats: Hembygdsgården Apelröd

I samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan